

Alicja Woźniak

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi

W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole.

В діалозі. Українські традиції за польським столом¹

Dwunastego kwietnia 2022 roku w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi (MAiE) została otworzona wystawa *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole*. Ekspozycja powstała z solidarności i potrzeby wsparcia Ukrainy w trudnym czasie wojny. Uznaliśmy, że muzealnicy mogą pomóc robiąc to co dotychczas, czyli upowszechniając i popularyzując kulturę Ukrainy. Powstał pomysł etnograficznego zaproszenia do muzealnego „domu otwartego”, gdzie przy wspólnym stole, symbolu domu i ciepła rodzinnego, w aranżacji ukraińskich zabytków, sala wystaw muzealnych stanie się ukraińsko-polską przestrzenią wzajemnego odkrywania kultur, platformą edukacyjną wymiany myśli. Założyliśmy, że będzie to miejsce

---

¹Wydarzenia wojenne na Ukrainie i związane z nią exodusy wywołały w naszej społeczności nie tylko chęć niesienia uchodźcom pomocy humanitarnej w jej najrozmaitszych wymiarach. W Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi uznaliśmy, że ważną deklaracją środowiska muzealnego, będzie poparcie Ukrainy poprzez upowszechnianie jej kultury. Stąd pomysł wystawy *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole*. Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie idei, charakteru i wieloaspektowości tego projektu. Realizatorami projektu byli: Organizator — Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi reprezentowane przez: Dyrektora dr Dominika Kacpra Płazę, z-pcę dyrektora Joannę Łuczywek. Autor, opracowanie plastyczne, kurator wystawy: st. kustosz Alicja Woźniak (Dział Stroju Ludowego i Tkaniny MAiE). Współpraca: kustosz dr Joanna Borucka-Piech, adiunkt Anna Smolińska (Zespół Działów Etnograficznych). Opracowanie graficzne: dr hab. Beata Wawrzeka. Tłumaczenie: Zenovia Shulha, Mariya Fleychu.

spotkań rodzin, dzieci szkolnych, wszystkich środowisk chcących podczas zajęć tematycznych, warsztatów, wykładów, prezentacji filmowych i artystycznych, uczestniczyć w wymianie wiedzy i doświadczeń dotyczących tożsamości własnej i naszych sąsiadów. W zbiorach naszego Muzeum znajdują się zabytki pochodzące z terenu Ukrainy. Obiekty pozyskane zostały tak w okresie międzywojennym jak współcześnie, podczas badań etnograficznych nad rzemiosłem, strojem i jego funkcją, prowadzonych przeze mnie na Huculszczyźnie w latach 2008-2012. Kolekcja powstała dzięki wieloletniej współpracy naszej placówki z Narodowym Muzeum Sztuki Ludowej Pokucia i Huculszczyzny w Kołomyi, Muzeum Etnograficznym we Lwowie oraz Lwowską Narodową Akademią Sztuk. W 2012 roku podsumowaniem tych badań była zrealizowana w MAiE w Łodzi wystawa *Wyróżnieni strojem. Huculszczyzna — tradycja i współczesność*, oraz publikacja książkowa o tym samym tytule [Woźniak 2012]. Wydarzenie zostało wyróżnione nagrodą Sybilla 2012².

Ekspozycja *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole* powstała spontanicznie. Dyrektor MAiE w Łodzi dr Dominik Płaza, udzielając wywiadu dla PAP stwierdził m.in.: „W momencie wybuchu wojny w Ukrainie zaczęliśmy od razu zastanawiać się, co my jako Muzeum moglibyśmy zrobić. Wiedząc, że posiadamy potężne zbiory ukraińskie i panią kustosz Alicję Woźniak, która od lat współpracuje z wieloma instytucjami z tego kraju, stworzyliśmy koncepcję wystawy, która będzie miejscem spotkań polsko-ukraińskich”³.

Powierzono mi zatem zarówno całościową koncepcję wystawy jak scenariusz oraz aranżację plastyczną i zadania kuratora tego projektu. Ekspozycję zrealizowano przy współpracy kustosz Joanny Boruckiej-Piech i adiunkta Anny Smolińskiej. Natomiast opracowanie graficzne plakatu i tekstów wykonała w ramach wolontariatu w pełni zaangażowana w idee projektu artystka-grafik dr hab. Beata Wawrzecka. Inni pracownicy Muzeum także chętnie angażowali się w prace pomocnicze.

---

² Nagroda Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w konkursie: Sybilla 2012, wydarzenie muzealne roku w Polsce. Wystawa *Wyróżnieni strojem. Huculszczyzna-tradycja i współczesność*, zrealizowana została ze zbiorów Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, Narodowego Muzeum Sztuki Ludowej Huculszczyzny i Pokucia w Kołomyi, prac Lwowskiej Narodowej Akademii Sztuk Pięknych i prezentowana była w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi w okresie maj–październik 2012.

³ <https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/muzeum-etnograficzne-w-lodzi-spotkanie-z-ukrainska-kultura-przy-polskim-stole>.

Jako autorka, nie chciałam powtarzać wystawy *Wyróżnieni strojem. Huculszczyzna — tradycja i współczesność* — chciałam zrobić coś nowego, co w dialogu połączy nas wszystkich i sprawi, że będziemy myślni z bliską mi Ukrainą. Stąd pomysł stołu jako symbolu pokoju, dialogu i ciepła rodzinnego. Chciałam, abyśmy mogli spotykać się przy tym stole i wzajemnie uczyć się o swojej kulturze. Od pomysłu do wykonania mieliśmy tylko trzy tygodnie i wystawa nie powstałaby, gdybyśmy nie robili tego z serca. Scenariusz zakładał, że poprzez prezentacje wybranych zabytków stworzymy opowieść o ludziach tam żyjących, pokażemy sztukę zawsze kojarzącą się z Ukrainą oraz tą współczesną, która odzwierciedla jej tradycyjną symbolikę. Sztuka ludowa w Ukrainie zachowała bowiem żywotność do dzisiaj, stając się identyfikacyjnym symbolem narodowym i znakiem rozpoznawczym tego kraju. Na wystawie została zaprezentowana tematycznie tak, aby można było zapoznać się z jej różnorodnością. Zostały utworzone galerie malarstwa na szkle, pisanek, tkanin i elementów stroju. Ekspozycje pokazano jako dzieła sztuki, a uzupełniały je fotografie pokazujące technikę ich powstawania. Elementem aranżacyjnym powtórzonym we wszystkich salach, był symbol Ukrainy: wyszywany ręcznik, *rusznik*, (*рушник*), charakterystyczny dla wschodniosłowiańskiej kultury ludowej, a posiadający głęboko symboliczne znaczenia: drogi życia, losu i pełniący funkcje ochronne. Ten powszechnie znany, wyjątkowy w swoim znaczeniu przedmiot, opatrzony jest z obu stron haftami często o magicznym znaczeniu. Wieszany jest nad ikonami, portretami przodków i używany w wielu obrzędach, przede wszystkim tymi związanymi ze ślubem. Na naszej wystawie stał się również symbolem ochrony i przetrwania kultury ukraińskiej.

Pierwsza część ekspozycji znajdowała się na parterze Muzeum — to kolekcja ukraińskich strojów ludowych z Huculszczyzny, zarówno historycznych, jak i pozyskanych podczas badań w latach 2008-2012. Pokazaliśmy przedwojenne stroje huculskie i kolekcję współczesnych strojów ślubnych i dziecięcych. Natomiast na tle wielkoformatowej fotografii cerkiewnego ołtarza ułożone zostały na piasku pisanki, w taki sposób, w jaki są one układane i ekspozowane w Muzeum Pisanki w Kołomyi. Z kolei w gablotach umieszczone zostały drewniane krzyże oraz przedwojenna huculska ceramika i naczynia drewniane. Uzyskiwana bardzo prostymi technikami dekoracyjność drewnianych, rzeźbionych przedmiotów, zachwycała i zachwyca do dzisiaj artystycznym wykonaniem. Do najstarszych sposobów zdobienia należało nakłuwanie gwoździem, ryzowanie nożem lub dłutkiem,

wypalanie stemplem. Aby wzór był widoczny, wcierano w wyżłobione rowki sadzę lub zabarwiano całą powierzchnię i dopiero na niej ryzowano, uzyskując wzór w naturalnym kolorze drewna na barwnym tle. Z kolei na meblach — np. stołach i skrzyniach stosowano przeważnie intarsje.

W sali wystawowej na piętrze pokazaliśmy zdjęciowy reportaż z naszej długoletniej współpracy z muzealnikami i artystami: wymianę naukową, realizacje wspólnych projektów, konferencje, sesje, promocje, wystawy. Tych instytucji jest wiele. To muzea, instytuty badawcze, uczelnie: Narodowe Muzeum Sztuki Ludowej Pokucia i Huculszczyzny w Kołomyi, Muzeum Etnograficzne we Lwowie, Narodowe Muzeum Ukraińskiej Ludowej Sztuki Dekoracyjnej w Kijowie i Lwowska Narodowa Akademia Sztuk Pięknych.

Drugi cykl fotograficzny zatytułowany „Ukraina w obiektywie etnografa” ukazywał szerokie spektrum prowadzonych przeze mnie badań etnograficznych, odnotowując zarazem różnicowanie kulturowe Ukrainy. Pokazywał nowoczesne miasta: Kijów, Lwów, unikatowe obiekty historyczne, budownictwo sakralne i mieszkalne, obrzędowość i tętniące życiem ulice. Z założenia zobrazowaliśmy współczesną Ukrainę — jej mieszkańców i życie codzienne. Chcieliśmy by wykonane podczas badań terenowych fotografie przybliżyły tradycyjną i współczesną kulturę Ukrainy. Przy wejściu na wystawę, na dwóch planszach o ukraińskich barwach, wchodzący mogli wpisać sentencje i życzenia dla Ukrainy. Każdy z widzów mógł także pobrać pin — przypinkę, znak solidarności z Ukrainą.

Centralnym punktem wystawy był duży stół — symbol dialogu, a zarazem nasze forum edukacyjne, platforma spotkań, której aranżacje zmienialiśmy zależnie od kalendarza i treści edukacyjnych ofert. W okresie wielkanocnym był to polski stół świąteczny, przy którym podczas otwarcia wystawy składaliśmy sobie życzenia i wschodnim zwyczajem stukaliśmy się wzajemnie jednokolorowymi jajkami kraszankami, uwzględniając przesłanie, że komu uda się zachować skorupkę w całości, ten będzie miał szczęście przez cały rok. W czasie, gdy nie było zajęć edukacyjnych, wystrój stołu stanowił wzornik z haftami, oraz duża oferta książek dotyczących Ukrainy. Można było usiąść i zapoznać się z jej historią, etnografią, sztuką. Na dużym ekranie prezentowane były filmy edukacyjne o tematyce obrzędowej i realizowane inne pokazy o tematyce etnograficznej. Łączyliśmy się także on line z kolegami z Ukrainy.

W jednym miejscu na wystawie, na niebieskim tle, w aranżacji wspomnianych ręczników, zaprezentowano 21 z 61 unikatowych, malowanych na szkło

pokuckich obrazów, wykonanych techniką witrażu, pochodzących z przedwojennej kolekcji Muzeum. Prezentują one typy ikonograficzne Matki Boskiej z dzieciątkiem; św. Mikołaja; Chrystusa Ukrzyżowanego umieszczonego centralnie pośród dwojga świętych; św. Jerzego; Matkę Boską karmiącą; św. Barbarę oraz św. św. Piotra i Pawła [Świętosławska 1989-1990: 65].

Wystawa została otworzona w okresie wielkanocnym, dlatego pokazaliśmy kolekcję ponad 200 pisanek. Są one w Ukrainie jak i u nas symbolem odrodzenia życia, a sztuka pisania, czyli zdobienia jajek stała się tam sztuką narodową. Jajka zdobione są techniką batiku, czyli są „pisane” woskiem, a następnie barwione. Wzory — znaki, jakimi ozdabiane są jajka przekazywane są z pokolenia na pokolenie, co pozwala na zachowanie ich magicznej mocy⁴. Pisanki zostały pokazane w podświetlanych gablotach, na tle żółtej, narodowej barwy. Była to przedwojenna kolekcja pisanek z Wołynia, Pokucia i Huculszczyzny, wzbogacona o współczesne pisanki malowane przez ukraińskie mistrzynie — Wirę Mańko i Irynę Vakh, które 2012 roku gościły w naszym muzeum w i prowadziły warsztaty pisanekarskie. Wira Mańko jest również autorką wielu książek o ukraińskich pisankach ludowych.

Pokazana na wystawie ceramika huculska, cieszy się wśród kolekcjonerów niesłabnącym zainteresowaniem. Zarówno ta przedwojenna jak i ta współcześnie wykonywana jest bardzo charakterystyczna i niezwykle bogato zdobiona. Używane przez Huculów naczynia zdobiły półki wieszane we wnętrzach domów, przy drzwiach. Obiekty pochodzą z trzech podgórskich miasteczek: Kosowa, Kut i Pistynia oraz z ich przysiółków. Ceramika ta wyróżnia się kompozycją wzorów geometrycznych i roślinnych, a kafle naturalistycznymi scenami z życia. Naczynia miały charakterystyczne kształty, wzornictwo oraz kolorystykę, która ograniczała się do barwy żółtej, zielonej, ugrowej, ceglano-czerwonej i brązowej. Były one zestawiane kontrastowo, a kompozycje miały określony rytm, nadając tym wyrobom niepowtarzalny charakter. Wytwarzano zarówno naczynia użytkowe jak i dekoracyjne: misy, talerze, dzbany, butle, pojemniki na wódkę i wino (tzw. kołacze). Galanterię wyrabianą na sprzedaż stanowiły: wazoniki, lichtarze, świeczniki, talerze, patery, drobne figurki, a nawet kropielniczki [Woźniak 2016: 17-56]. Ceramika jest rozpoznawalna do dzisiaj i stanowi

---

⁴ W Kołomyi w Ukrainie znajduje się pierwsze i jedyne Muzeum Pisanki, będące Oddziałem Narodowego Muzeum Sztuki Ludowej Pokucia i Huculszczyzny.

znak firmowy Huculszczyzny i Ukrainy. To właśnie zgromadzone naczynia mówią nam bardzo dużo o estetyce ludzi je tworzących, ich możliwościach artystycznych i technicznych. Opowiadają nie tylko o twórcach tej ceramiki, ale także o ludziach, którzy się nią zachwycili.

Jednym z najbardziej tradycyjnych symboli kultury i historii Ukrainy jest tradycyjna „wyszywanka”, czyli haftowana koszula, która współcześnie ma nawet swoje święto (19 maja). Hafty mają bardzo wiele znaczeń i zależą od regionu, czasu i techniki wykonania, materiału, wzoru czy kolor nici. Dawniej, tradycyjną ukraińską koszulę, tzw. soroczkę, noszono podczas ważnych, życiowych wydarzeń. Dzisiaj zakładane są one przez wszystkie grupy społeczne zarówno do tradycyjnych strojów ludowych jak i podczas świąt rodzinnych, obrzędowych i narodowych i uznawane za narodowy identyfikator, manifestację przynależności i tożsamości. Na ekspozycji pokazaliśmy także wzornik haftów oraz przykłady najstarszych zbiorów: koszule pokuckie i huculskie, a także współczesne, inspirowane tradycją realizacje, stanowiące ofertę turystyczną Ukrainy.

Zaprezentowane na wystawie tkaniny wełniane to tradycyjne, wykonywane do dziś łyżniki oraz kolorowe kilimy huculskie, znane na całym świecie ze swojego zgeometryzowanego wzornictwa.

Pokazaliśmy także niezwykłą, a noszoną na tym terenie biżuterię: *zgardy* — naszyjniki z odlewanych krzyży i przywieszanych monet, szklane korale, *hrywulki* — kompozycje z nanizanych (kiedyś na włosiu końskim, teraz na nylonowej żyłce), koralików, które dzisiaj są odtwarzane i przetwarzane, stanowiąc inspirację dla twórczości współczesnych artystów. Współczesny obraz Huculszczyzny pokazaliśmy na umieszczonych fotografiach. Warto wspomnieć, że Dział Numizmatyczny Muzeum uzupełnił ekspozycją o poza-etnograficzne aspekty, prezentując pochodzące z naszych zbiorów ukraińskie banknoty.

Osobną salę przeznaczaliśmy na ekspozycję kilimów, pochodzących z działającej na przełomie XIX i XX wieku w Glinianach pod Lwowem manufaktury. W okresie międzywojennym znajdowała się tam słynna fabryka tych tkanin, produkowanych według wzorów wybitnych artystów polskich i ukraińskich. Niestety przestała działać pod koniec XX wieku. Kilimiarstwo w Glinianach odrodziła pochodząca stamtąd Zenovia Shulha — profesor Lwowskiej Narodowej Akademii Sztuk Pięknych, członkini Narodowego Stowarzyszenia Artystów Ukrainy. Artystka w swej pracy dydaktycznej promuje tradycyjne metody tkactwa, kompozycji i technologii oraz naturalnego i ekologicznego

Il. 1. Symboliczne (w kolorach ukraińskich barw narodowych) kraszanki. Otwarcie wystawy *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole*. Fot. A. Jaszczak.

Il. 2. Wystawa *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole*. Fot. A. Woźniak.

Il. 3. Wystawa *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole*. Fot. A. Woźniak.

Il. 4. Wystawa *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole*. Fot. A. Woźniak.

Il. 5. Wystawa *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole*. Fot. A. Woźniak.

Il. 6. Warsztaty — zajęcia edukacyjne na wystawie *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole*. Fot. A. Jaszczak.

Il. 7. Alicja Woźniak – autorka wystawy, ks. Wasyl Berkyc z parafii greckokatolickiej w Łodzi, Irina Koval-Fuchylo – etnografka z Instytutu Etnologii w Kijowie podczas nagrania programu na wystawie *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole*. Fot. A. Smolińska.

sposobu barwienia tkanin. Od 1996 r. jest organizatorką międzynarodowego projektu etno-artystycznego „Perspektywa ekologiczna”, który rozpoczął się w Glinianach i we Lwowie dużą wystawą „Odrodzony kilim gliniański”. Dzięki jej inicjatywie nawiązana została współpraca między naukowcami i profesjonalnymi artystami z Ukrainy i z zagranicy, w tym także z Polski. Produkowanie kilimów w Glinianach udało się przywrócić, w czym pomogły organizowane od 25 lat liczne konferencje i publikacje naukowe oraz plenery artystyczne w samych Glinianach oraz w Karpatach. Do projektu dołączyli polscy badacze: Małgorzata Wróblewska-Markiewicz, Piotr Korduba, Alicja Woźniak oraz wybitni artyści: Dorota i Marek Sak, Izabela Stronias, Ewa Maria Paradowska-Werszler, Anna Kuźmitowicz, Monika Izabela Kostrzewa, Olga Wereszka, Jędrzej Stępak, Joanna Rusin, Barbara Nagajska-Brożek, An-mari Fraskoli i wielu innych.

W 2021 r, dzięki pomocy profesjonalnych artystów z Ukrainy i zagranicy, oraz lokalnych tkaczy z Glinian, utworzona została firma „ZENA-Gliniany-ART-Studio” (założyciel Mariya Fleychuk, Art-Dyrektor Zenovia Shulha). W ramach projektu *Kilim gliniański – rekonstrukcja – interpretacja – inspirowanie*, zgromadzono dużą kolekcję tkanin, które pokazano na wystawach w Muzeum Narodowym Ukraińskiej Ludowej Sztuki Dekoracyjnej w Kijowie, Lwowskim Pałacu Sztuki i Muzeum Tkactwa i Kilimiarstwa w Glinianach w Ukrainie. Dzięki owocnej współpracy z polską firmą „Splot”⁵, oferta kilimów z Glinian powróciła na rynki europejskie.

Na wystawie po raz pierwszy pokazaliśmy kilimy pochodzące zarówno ze zbiorów prywatnych jak i naszych muzealnych, które nie kojarzą się z ludowością, gdyż stanowiły w okresie międzywojennym element wystroju domów mieszczańskich, inteligentkich. Pokazane rękodzieło łączy przeszłość z teraźniejszością, a symbolem ponadczasowego dialogu jest prezentowany na wystawie kilim, odtworzony przez Zenovię Shulhę według przedwojennego projektu Wandy Grott.

Mariya Fleychuk, dyrektor firmy „ZENA-Gliniany-Art-Studio” wyjaśniła:

Marzeniem mojej matki Zenowii Szulgi było odrodzenie kilimu gliniańskiego, którego podstawą nie miały być tylko stare kilimy. Oczywiście, uwzględniamy je, ale matka zawsze chciała tworzyć kilimy nowoczesne, żeby były używane. Tak się złożyło, że zaczęliśmy współpracować z firmą „Splot”, której kierownikiem jest Przemysław Cepak. Zaproponował współpracę, by produkować nowoczesne kilimy, ale także według starych wzorów. I to ruszyło. Teraz propagujemy kilimy nie tylko jako sztukę użytkową, ale również jako sztukę elitarną. Chcemy, żeby to było bardzo modne, nowoczesne. Obecnie produkcja rozwinęła się i w Polsce, i na Ukrainie. Stosujemy projekty nowoczesnych artystów. Bardzo słynnych ukraińskich, polskich. Bierzymy też pod uwagę stare projekty artystów żydowskich, ukraińskich i polskich. Takie wybitne nazwiska jak Stryjeńska, Cioń i inni. Mamy nadzieję, że przyszłość okaże się pomyślna. Ta współpraca kulturalna daje możliwość bliskich kontaktów pomiędzy ludźmi, między państwami. Nie ma w tym żadnej polityki, tylko kultura. Ale z drugiej strony jest to wielka polityka, dlatego że rozwijamy wspólne dzieło i staramy się aby zamiłowanie do sztuki tkackiej owocowało współpracą pomiędzy naszymi stronami⁶.

⁵ Oraz jej dyrektorem — Przemysławem Cepakiem.

⁶ <https://kurierygalityjski.com/odrodzenie-kilimow-glinianskich/>.

Teksty i podpisy na wystawie były opracowane w dwóch językach: polskim i ukraińskim. Tłumaczenia na język ukraiński podjęły się prof. Zenovia Shulha i Mariya Fleychuk. Tłumaczem podczas otwarcia wystawy, a jednocześnie osobą prowadzącą warsztaty była ukraińska artystka, modelka, projektantka wnętrz Julia Machajuk, która przyznała: „To wydarzenie jest inicjatywą prawdziwych ludzi, którzy umieją cenić swoją kulturę i kulturę innych narodów. Chcę podziękować za to, że dzięki nim mamy tutaj kawałek naszej duszy i naszego serca w innym kraju”⁷.

Wystawie towarzyszył program edukacyjny prowadzony pod kierunkiem Liliany Misiak-Kuźbik⁸. Projektowi towarzyszył duży oddźwięk medialny. Zgłosiło się wiele stacji telewizyjnych, sygnalizując lub realizując programy dotyczące podobnej tematyki, gazety lokalne i krajowe. Powstał między innymi reportaż Magdaleny Majewskiej z TVP-info *Głębia ostrości — przy stole*, który w prowadzonym dialogu przybliżył różnice i podobieństwa polskich i ukraińskich obchodów Świąt Wielkanocnych. Udział w nim wzięli ks. Wasyl Berkyc z parafii greckokatolickiej w Łodzi, Irina Koval-Fuchylo — etnografka z Instytutu Etnologii w Kijowie oraz goście z Ukrainy⁹. Ukazały się także artykuły, adnotacje i podziękowania ze strony Ukrainy¹⁰.

Profesor Zenovia Shulha napisała w nadesłanej korespondencji: „[...] długoterminowa współpraca z Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi, polegająca na realizacji wspólnych projektów jest kontynuowana w realizowanej wystawie *W dialogu. Ukraińskie tradycje za polskim stołem*, gdzie kilim nabywa nowy wydźwięk w wymiarze kulturowym. W kontekście dzisiejszych wyzwań geopolitycznych – to wystawa jako polsko-ukraiński drugi front w walce o wybór cywilizacyjny!”

Założeniem ekspozycji było, by we wzajemnym dialogu uzyskać wielogłos stanowiący nasze poparcie dla Ukrainy. Dziękujemy wszystkim, dzięki którym uzyskaliśmy ten wielogłos, którzy uczestniczyli w naszym muzealnym manifeście solidarności z Ukrainą.

⁷ Wywiad dla PAP: <https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/muzeum-etnograficzne-w-lodzi-spotkanie-z-ukrainska-kultura-przy-polskim-stole>.

⁸ Całość programu umieszczona została w aneksie.

⁹ Spotkanie i rozmowę prowadziła Alicja Woźniak.

¹⁰ http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2290&Itemid=470&fbclid=IwAR0xC2W0IfYBVYD5tYMGy0QV_hU0GuL_q-awCV52JgUXQ1Rgr5_m4Xo6Q2M.
Етнографічна виставка в Лодзі <https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2022/2/publications/132.pdf>.

ANEKS

I. Wydarzenia towarzyszące wystawie czasowej *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole; В діалозі. Українські традиції за польським столом*, dla osób indywidualnych oraz rodzin. Oferta edukacyjna prowadzona pod kierownictwem Liliany Misiak-Kuźbik

1. 6, 13, 20 maja godzina 16.15 — Akademia Młodego Konserwatora — zapraszamy dzieci w wieku 3-6 lat wraz z opiekunami na warsztaty artystyczne. Jest to cykl niezwykle atrakcyjnych warsztatów w obszarach działu konserwacji oraz związany z wystawą czasową *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole; В діалозі. Українські традиції за польським столом*.
2. 8 maja godzina 11.00 — Artystyczne warsztaty *Malowane na szkle*. Zainspirowani obrazami na szkle z XIX/XX w., prezentowanymi na wystawie czasowej *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole; В діалозі. Українські традиції за польським столом*, stworzymy malunki farbami witrażowymi. Zapraszamy na warsztaty rodzinne (dzieci od 8 roku życia).
3. 18 maja godzina 16.30 — wykład *Ukraina w obiektywie etnografa*. Wykład w przestrzeni wystawy czasowej *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole; В діалозі. Українські традиції за польським столом*, który poprowadzi jej kuratorka i jednocześnie starszy kustosz w Dziale Strojów Ludowych i Tkanin naszego Muzeum — Alicja Woźniak.
4. 25 maja godzina 11.00 -- oprowadzanie kuratorskie po wystawie czasowej *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole; В діалозі. Українські традиції за польським столом*, które poprowadzi jej kurator i jednocześnie starszy kustosz w Dziale Strojów Ludowych i Tkanin naszego Muzeum — Alicja Woźniak.
5. 25 maja godzina 14.00 — *Lampiony jak malowane*. Podczas warsztatu udekorujemy szklane lampiony, które będzie można wykorzystać, jako świecznik albo mały wazonik. Przestrzeń wystawy czasowej *W dialogu (...)* i etnograficznej zainspiruje nas swoją kolorystyką i ornamentyką. Zastosujemy wybrane motywy do przyozdobienia naszych lampionów.
6. 28 maja godzina 11.00 — *Ukraińskie, papierowe talizmany*. Warsztaty z wycinanki artystycznej dla osób dorosłych, inspirowane

twórczością Darii Alioszkiny. Wykonamy papierowe prace, które tradycyjnie goszczą w ukraińskich domach, przynosząc im szczęście. Zajęcia będą wykonywane w przestrzeni wystawy czasowej *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole; В діалозі. Українські традиції за польським столом*.

7. 5 czerwca godzina 11.00 — *Krajka/Крайка*. Warsztaty inspirowane tradycyjnym strojem ukraińskim. Na warsztatach zaprojektujemy krajkę (ozdobny pasek służący ozdabianiu stroju lub przewiązywaniu w pasie), wykonamy ją inspirując się ukraińską narodową kolorystyką. Warsztaty dla osób od 12 roku życia.
8. 8 czerwca godzina 16.30 — *Biżuteria koralikowa*. Warsztaty inspirowane tradycyjną biżuterią ukraińską — gerdanami i krywulkami, które można obejrzeć na wystawie czasowej *W dialogu (...)*. Na warsztatach wykonamy bransoletkę z koralików inspirując się ukraińską narodową kolorystyką. Warsztaty dla osób od 12 roku życia.
9. 15 czerwca godzina 16.30 — *Warsztaty z jajem*. W myśl zasady, że „żywe rodzi martwe, martwe rodzi żywe”, w wierzeniach ludowych pisanki zawsze były m.in. symbolem płodności ziemi, wszelkiej szczodrości i bogactwa. W części praktycznej zaś spróbujemy wykonać współczesną, bardzo dekoracyjną pisanekę, która nawiązuje do biżuterii koralikowej i sama z takich koralików jest wykonana. Warsztaty dla osób od 12 roku życia.
10. 22 czerwca godzina 15.00 — *Wesele huculskie*. Wykład w przestrzeni wystawy czasowej *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole; В діалозі. Українські традиції за польським столом*, który poprowadzi jej kuratorka i jednocześnie starszy kustosz w Dziale Strojów Ludowych i Tkanin naszego Muzeum — Alicja Woźniak.
11. 22 czerwca godzina 16.30 — *Nie tylko kwiat paproci. Noc świętojańska w MAIE*. Na warsztatach poznamy jak tą szczególną noc w roku świętowano na Ukrainie. Nieodzownym elementem tego święta są wianki. Na warsztatach wykonamy je własnoręcznie z bibułowych kwiatów. Zainspirujemy się w tym celu Huculskimi koronami weselnymi prezentowanymi na wystawie czasowej *W dialogu (...)*. Warsztaty dla osób od 10 roku życia.

II. Wydarzenia dla przedszkoli oraz szkół towarzyszące wystawie czasowej *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole; В діалозі. Українські традиції за польським столом.*

Każdy wtorek — piątek 10.00-15.00 — zapraszamy przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe na lekcje i warsztaty muzealne. Do wakacji zapraszamy na zajęcia związane z wystawą czasową *W dialogu...* Proponujemy warsztaty: pisanki, lalki motanki, ukraińskie wycinanki, huculski kogut, tajemnice huculskiej biżuterii.

Autorka opracowania wydarzeń: Agnieszka Grzelak-Michałowska

III. Tekst ulotki towarzyszącej wystawie: *W dialogu. Ukraińskie tradycje przy polskim stole* *В діалозі. Українські традиції за польським столом*

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi jest myślami z Ukrainą w trudnym dla niej czasie. Uważamy, że możemy okazać pomoc robiąc to, co dotychczas, upowszechniając i popularyzując kulturę Ukrainy. Prezentowana wystawa to etnograficzne zaproszenie do muzealnego domu otwartego, gdzie przy wspólnym stole, symbolu domu i ciepła rodzinnego, w aranżacji ukraińskich zabytków, sala wystaw muzealnych stanie się przestrzenią ukraińsko — polską wzajemnego odkrywania kultur, platformą edukacyjną wymiany myśli. Będzie to miejsce spotkań rodzin, dzieci szkolnych, wszystkich środowisk chcących podczas zajęć tematycznych, warsztatów, wykładów, prezentacji filmowych i artystycznych, uczestniczyć w wymianie wiedzy i doświadczeń dotyczących własnej tożsamości. W zbiorach naszego Muzeum znajdują się zabytki pozyskane w okresie międzywojennym, oraz podczas wieloletniej współpracy z Narodowym Muzeum Sztuki Ludowej Pokucia i Huculszczyzny w Kołomyi, Muzeum Etnograficznym we Lwowie, Narodowym Muzeum Ukraińskiej Ludowej Sztuki Dekoracyjnej w Kijowie i Lwowskiej Narodowej Akademii Sztuk Pięknych. Na wystawie będzie można zobaczyć unikatowe huculskie pisanki i ceramikę, pokuckie malarstwo na szkle, stroje z Podola i Huculszczyzny, kilimy z manufaktury w Glinianach, numizmaty. Wykonane podczas badań terenowych fotografie przybliżą tradycyjną i współczesną kulturę Ukrainy. Sztuka ludowa, pisanki, wyszycia, będące elementami tradycji ukraińskiej, zachowały żywotność do czasów współczesnych, stając się

jednocześnie identyfikacyjnym symbolem narodowym i znakiem rozpoznawczym Ukrainy. Chcemy w dialogu kulturowym uzyskać wielogłos, będący naszym poparciem dla Ukrainy.

Zapraszamy

Археологічний і етнографічний музей у Лодзі думками з Україною у важкий для неї час. Користуючись нагодою, вважаємо за можливе допомогти Українцям пропагуючи та популяризуючи культуру України, що й робили до цього часу. Презентована виставка є етнографічним запрошенням до відчиненої музейної оселі, де за загальним столом — символом дому та родинного тепла, — в оточенні українських старожитностей, зала музейних виставок стане простором українсько-польського взаємовідкривання культур, освітньою платформою обміну думками. Це буде місце зустрічі для родин, школярів та представників усіх інших середовищ, які, під час тематичних занять, майстер-класів, лекцій, презентацій фільмів та інших мистецьких здобутків, бажають брати участь у взаємообміні знаннями та досвідом щодо власної ідентичності. У колекціях нашого музею є артефакти отримані в міжвоєнний період, а також за час багаторічної співпраці з Національним музеєм народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, Етнографічним музеєм у Львові, Національним музеєм українського народного декоративного мистецтва у м. Київ та Львівською національною академією мистецтв. На виставці будуть представлені унікальні гуцульські писанки та кераміка, покутський розпис на склі, костюми з Поділля та Гуцульщини, килими з мануфактури у м. Глиняни, нумізматичні вироби. Фотографії, зроблені під час польових досліджень, наблизять традиційну та сучасну культуру України. Народна творчість, писанки, вишивка, які є елементами українських традицій, збереглися до наших днів, ставши водночас національними символами та візитною карткою України. Ми хочемо через діалог культур відшукати поліфонію, що буде нашою підтримкою для України.

Запрошуємо

Bibliografia

Świętosławska Iwona

1989-1990: *Pokuckie malarstwo na szkle*, „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Etnograficzna” nr 29 s. 61-72.

Woźniak Alicja

2012: *Wyróżnieni strojem. Huculszczyzna-tradycja i współczesność*, Łódź: Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi.

2016: *Etnograficzne przypomnienie Huculszczyzny*, „Bartky, tabiwki, zgardy...”, Wrocław: Muzeum Etnograficzne we Wrocławiu, s. 17-56.

Źródła internetowe: (dostęp 1.07.2022)

<https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/muzeum-etnograficzne-w-lodzi-spotkanie-z-ukrainska-kultura-przy-polskim-stole>

<https://kuriergalicyjski.com/odrodzenie-kilimow-glinianskich/>

<https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/muzeum-etnograficzne-w-lodzi-spotkanie-z-ukrainska-kultura-przy-polskim-stole>

http://www.etnolog.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2290&Itemid=470&fbclid=IwAR0xC2W0IfYBVYD5tYMGy0QV_hU0GuL_q-awCV52JgUXQlRgr5_m4Xo6Q2M

Етнографічна виставка в Лодзі

<https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2022/2/publications/132.pdf>

